

Motion till riksdagen 2009/10:Sf7

av **Gunvor G Ericson m.fl. (mp)**
med anledning av prop. 2009/10:44

Ändringar i premiepensionssystemet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samtliga fonder som ingår eller vill ingå i premiepensionsutbudet ska deklarerera social, etisk och miljömässig policy för investeringsverksamheten.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge den nya pensionsmyndigheten i uppdrag att utveckla ett instrument för kartläggning av hur stor andel förnybar respektive fossil energi som fonden investerar i samt hur det kan tydliggöras för pensionsspararna på ett enhetligt sätt.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inom ramen för det statliga utbudet skapa placeringsalternativ med inriktning på förnybar energi, som tar miljöhänsyn och social och etisk hänsyn och vars profil ska vara överordnad avkastningskravet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återkomma med förslag på utformningen av förstärkta kriterier för miljö och etik för det statliga förvals- och placeringsalternativet, för att bidra till ett klimatsmart samhälle.

Inledning

I regeringens proposition föreslås ett antal förändringar i premiepensionssystemet. En del handlar om att Premiesparfonden – den fond där alla de sparare som inte valt har hamnat – kommer att ersättas av förvalsalternativ med åldersprofil och andra placeringsalternativ med skilda riskprofiler. Sjunde AP-fonden får i uppdrag att utveckla detta utbud.

I dagsläget kan människor inte aktivt välja Premiesparfonden, den är enbart för icke-väljarna. Varför människor inte har gjort något val kan dels

Fel! Okänt namn på

handla om att man valt att inte välja, tyckt det varit svårt med ett överblickbart antal fonder eller haft andra skäl. Andelen förstagångsväljare som inte valde och vars pensionsmedel därför placerades i Premiesparfonden var 2008 hela 98,4 %, ett procenttal som hela tiden har stigit under tvåtusentalet. År 2008 förvaltade Premiesparfonden totalt 27 % av de totala medlen i premiepensionssystemet. När det gäller personer omfattade det närmare 42 % av spararna.

Regeringen ska nu göra Premiesparfonden valbar. Det ska vara det statliga förvalsalternativet som ska vara ett bra alternativ för den som anser sig inte kunna sköta premiepensionsportföljen eller inte vilja välja. De som inte väljer aktivt ska placeras i fonder med en fördelning som bestäms utifrån pensions-spararens ålder, detta bl.a. för att bättre sprida risken. Människor som närmar sig pension kan t.ex. normalt vilja ta mindre risk än unga som har lång tid kvar till pensionen. Det kommer också att finnas statliga placeringsalternativ med olika riskprofil.

Det är bra att placeringar av icke-väljares alternativ görs tryggare och att man också aktivt ska kunna välja det statliga alternativet.

De fem partier som står bakom pensionsreformen där val av premiefonder ingår kan samtidigt dra en lättnadens suck när det inte längre blir lika tydligt hur många som av olika skäl struntat i att välja. När antalet är stort visar det också misstro mot, missnöje med eller likgiltighet inför konstruktionen.

Miljöpartiets inställning är att människor i allmänhet vill ha en trygg pension och gärna att den ska vara förutsägbar. Att ägna tid åt att försöka förbättra den framtida pensionen genom att placera och omplacera i fonder eller aktier är det inte många som vill eller kan ägna sin tid åt. Vi har därför förståelse för att så många av olika skäl har valt att inte välja. Dessutom har det varit svårt att aktivt kunna välja utifrån hur placeringarna påverkar miljö och sociala förhållanden för dem som verkligen försökt sätta sig in i alternativen.

Etik, moral och miljö

När man placerar i fonder är risk och eventuell framtida avkastning en sak. Det finns också andra aspekter som människor kan ha minst lika stor anledning att vilja veta.

I dagsläget kan man via Premiepensionsmyndighetens hemsida få en översikt av fondutbudet och genom att kryssa i en ruta för etik och miljö få fram alla de fonder som har någon form av etik- eller miljöpolicy. Vad detta i praktiken innebär och på vilken nivå sådan hänsyn tas, skiljer sig åt mellan fonderna. Det är fonder som fondbolagen själva klassificerar som miljö/etiska och innebär att fonden antingen tar miljöhänsyn eller etisk hänsyn eller både och. Premiepensionsmyndigheten gör enligt information på hemsidan själv ingen värdering i den delen, men ställer en del krav på hur fondbolagen hantarer sina miljöplaceringar och etiska placeringar samt hur man kommunicerar och följer upp dem. I takt med ett ökat miljöintresse och i spåren av finanskrisen menar vi att det finns ett starkt intresse av båda dessa frågor. Det måste

dock vara tillgänglig, begriplig och jämförbar information för att den ska ha ett riktigt värde i en valsituation. Begreppen används också olika.

När det gäller AP-fonderna så har dessa enligt lagens förarbete ett krav på sig att ”ta hänsyn till miljöaspekter och etiska dimensioner i sin placeringspolitik, utan att göra avkall på målet om en hög avkastning”. Vad det i praktiken har inneburit har efter en viss fördröjd process utretts av den s.k. Kommittén om AP-fondernas etik- och miljöansvar som i november 2008 presenterade betänkandet ”Etiken, miljön och pensionerna”.

I utredningen har man valt att använda den internationella beteckningen ”ESG” (Environment, Social, Governance). AP-fonderna har valt olika ansatser och profil i sitt ESG-arbete. Några påvisbara negativa konsekvenser anses inte ha uppstått av detta och det har medfört begränsade administrativa kostnader. Utredningen lyfter också fram att AP-fondernas – och andra investerares – aktivitet i flera fall tycks ha bidragit till förbättringar i de företag fonderna är ägare i och till att frågor rörande miljö och etik ges större uppmärksamhet i företagen.

Utredningen ansåg också att målsättningen om att ta hänsyn till miljö, etik och andra hållbarhetsaspekter bör lyftas in i lagen. Man menade också att fonderna bör utveckla och tydliggöra den värdegrund man har som utgångspunkt för verksamheten, innefattande ESG-aspekter. Fonderna borde tydligt och klart formulera centrala värderingar som ska ligga till grund för hur man i praktiken agerar i sin placeringsverksamhet. Grundvärden i regeringsformen nämns som en naturlig utgångspunkt, liksom att säkerställa en god miljö för nuvarande och kommande generationer. Internationella konventioner som Sverige undertecknat bygger på denna hållning och bör därför också kunna ses som ytterligare utgångspunkt för fondernas värdegrundsarbete.

Vi menar att man bör kunna ställa sådana krav även på de fonder som väljer att finnas som premiepensionsfonder inom ramen för det svenska pensionssystemet. I England införde regeringen fr.o.m. juli 2000 att alla engelska pensionsfonder ska deklarerat ”social, ethical and environmental policies”. Vi bör kunna göra detsamma.

Ambitionen kan vara olika hög hos olika fondföretag, och inriktningen kan betyda att det är mer eller mindre aktuellt. Vi menar dock att det alltid är aktuellt, och det är en viktig information för dem som ska välja. Men det är också en signal om att all inriktning på placeringsverksamhet och därmed direkt och indirekt stöd till olika företags verksamheter har en betydelse för hur utvecklingen i dessa branscher ser ut. När etik och miljö uppmärksammas får det konsekvenser i verksamheterna, vilket på sikt också innebär förbättrade arbetsförhållanden för människor och en bättre utveckling för miljön.

Premiepensionsfonders roll i klimatfrågan

Om en fond uppfyller ”compliance”, dvs. efterlevnad av lagar och konventioner, är det en viktig nivå. Men det finns fonder som vill gå längre, och de medverkar därmed både direkt och indirekt till förändring. Ur konsumenters synvinkel behöver därför också andra ställningstaganden göras tydliga.

Fel! Okänt namn på

Klimatfrågan är vår tids stora fråga. De fossila bränslenas påverkan på klimatet ställer mänskligheten inför en av de största utmaningarna någonsin: att minska sin energianvändning och ställa om till förnybara och hållbara energikällor. Det investeringsbehov som ligger framför oss i förnybar teknik och infrastruktur är ofattbart stort, och tiden för handling är nu.

Genom objektens höga kostnader och långa livslängd är det viktigt att alla nya investeringar går till rätt sak; varje krona som investeras i fossila bränslen i dag kommer att bidra till klimatförändringar de närmaste 50–60 åren. Ur detta perspektiv är alla investeringar i fossil energiindustri problematiska; de bidrar till klimatförändringar och att skapa strukturer som upprätthåller samhällets beroende av fossila bränslen i framtiden.

För att åskådliggöra detta har Miljöpartiet de gröna kartlagt Första–Fjärde AP-fondernas investeringar i den internationella energisektorn 2007, och hur mycket av fondernas kapital som satsas på fossila energikällor och teknik, jämfört med teknik i förnybar energi. Det visade sig att 98 % av AP-fondernas energiinvesteringar skedde i fossil energi. Betydande belopp används därmed till att stödja klimatstörande verksamhet samtidigt som investeringarna i förnybar energi är små.

I en motion (2008/09:Fi30) om AP-fonderna föreslog Miljöpartiet att AP-fondernas möjlighet att investera i bolag med fossil energi som huvudsaklig inriktning borde regleras. Detta avslogs i finansutskottet. I utskottsbehandlingsens resonemang lyftes dock fram att utredningen som nämnts ovan ansåg att AP-fonderna borde kunna använda information för att utveckla strategier för framtida investeringar som tar hänsyn till etik, miljö och hållbarhet. Exempel på sådana strategier är nivåer för de samlade koldioxidutsläppen i förvaltningsportföljerna.

Ett steg på vägen är att fonderna tydligt deklarerar vilken typ av energi – fossil eller förnybar – man investerar i. Andel i kärnkraft är också en särskild upplysning människor kan vilja ha.

Vi anser att den nya pensionsmyndigheten bör få i uppdrag att utveckla ett instrument för hur sådan kartläggning kan gå till och hur detta på ett tydligt sätt kan redovisas för konsumenterna, dvs. pensionsspararna. Detta vill vi ge regeringen till känna.

Nytt särskilt statligt placeringsalternativ med förnyelsebar inriktning

I propositionen får Sjunde AP-fonden i uppdrag att utöver förvalsalternativet också tillhandahålla olika placeringsalternativ med skilda riskprofiler. Dessa hålls åtskilda från övriga på fondtorget för att tydliggöra att det är statliga placeringsalternativ. Vi anser att det i detta sammanhang är ett ypperligt tillfälle att skapa ett statligt placeringsalternativ som tar miljöhänsyn, social och etisk hänsyn och som är fullt inriktat på förnybar energi. Detta syfte och dess profil ska vara överordnat avkastningskravet, i stället för som alltid annars, tvärtom.

Fel! Okänt namn på

På så vis skulle det äntligen finnas ett sådant alternativ för dem som önskar ta sådana hänsyn, vill bidra till utveckling på detta område, och är villiga att ta de risker som det kan innebära. Den samhälleliga och globala risken med för få investeringar i förnybar energi i förhållande till fossila energikällor med stora koldioxidutsläpp kan den enskilde bedöma vara betydligt större för framtiden än risken för en något sämre pension.

De som hittills velat hitta fonder som har en sådan inriktning har haft mycket svårt. De har varit hänvisade till att försöka välja mellan fonder med miljöprofil eller etisk profil, men har allt som oftast upptäckt att det finns andra miljöetiska nackdelar som överväger.

Mer offensiv hållning i det statliga utbudet

Vi anser också att staten bör vara mer offensiv när det gäller miljö och etik för hela det statliga utbud som kommer att ersätta Premiesparfonden. Det är, som sagts ovan, t.ex. inte rimligt att Första–Fjärde AP-fonderna gjort så stora investeringar i huvudsakligen fossil energi samtidigt som svensk politik för en global utveckling har motsatt inriktning. Detta trots att alla AP-fonder har inskrivet att de ska ta hänsyn till miljöaspekter och etiska dimensioner i sin placeringspolitik. Att det också står ”utan att göra avkall på målet om en hög avkastning” tolkas uppenbarligen så ojämnt tungt, och med ett föråldrat synsätt, att formuleringarna skulle behöva moderniseras och göras mer offensiva för att driva på utvecklingen mer i rätt riktning. Sjunde AP-fonden som i dag förvaltar Premiesparfonden kan ha lagt större tonvikt vid miljöaspekter och etiska dimensioner.

Vi anser därför att kriterierna när det gäller miljö och etik bör formuleras på ett starkare och tydligare sätt dels för samtliga AP-fonder, dels – vilket är aktuellt i detta sammanhang – för hela det statliga förvals- och placeringsalternativ som Sjunde AP-fonden ska utveckla och som ska ersätta Premiesparfonden.

Stockholm den 5 november 2009

Gunvor G Ericson (mp)

Ulf Holm (mp)

Lage Rahm (mp)

Thomas Nihlén (mp)

Jan Lindholm (mp)